TEĀTRIS

Maģiskā atkarība – Aija

Regnāra Vaivara veidotā izrāde "Atbalss Aija" Nacionālajā teātrī kļūst par iekšējo pārdomu balsi gluži kā nezināmais līdzi gājējs, kurš Jānim piesitas ceļā uz Zaldātu kalniem.

ILZE KĻAVIŅA

Latvijas Nacionālā teātra Jaunajā zālē režisors Regnārs Vaivars atkārtoti iestudējis Jāņa Jaunsudrabiņa triloģiju "Aija", ko iepriekš Dailes teātrī realizējis 2010./2011. g. sezonā. Šoreiz darba trešās daļas "Ziema" dramatizējums un inscenējums rāda jaunu tēlu attiecību interpretāciju, skatot to no "Jāņa atbalss likuma" viedokļa. Programmiņā atrodamais teorētiskais izvērsums rosina tvert plašāk Jaunsudrabiņa literāro pasauli un piešķirt psiholoģisko maldu, vēlmju un iekšējo pretrunu pilno tēlu attiecībām, šajā gadījumā starp Jāni, Aiju, Juri, zināmu pārlaicīgumu. Režisors aicina sabalsojumā starp cilvēkiem saklausīt liktenīgas notis un ar šo pieteikumu atgriežas ne tikai pie Jaunsudrabiņa, bet arī pie laulību attiecību psiholoģijas tēmas vispār, ko risinājis arī vairākos citos iestudējumos. Šoreiz izpētes smalkmehānikas zobrats griežas ap jautājumiem par būšanu maldināšanas upura lomā, par strupceļu savu vēlmju labirintā, par kaisles un prāta nesamierināmām izvēlēm.

Manas rokas pašas...

Izrādes centrā – notikumus caurvijošā un fatālā Jāņa vilkme pēc Aijas, ko pasvītro iestudējuma estētikā sabiezināta reālisma krāsas un izceltā nabadzība. Jo neizskaistinātāka fiziskās izpausmēs kļūst Aija, jo noslēpumaināka šķiet viņas pievilkšanas maģija un Jāņa kaisles spēks. Jo neizskaidrojamāks kļūst racionāli domājošu prātu urdošais neatbildamais jautājums – kāpēc pie šīs un ne pie kādas citas būtnes?

Interesants ir aktiera Igora Šelegovska darbs Jāņa lomā, viņš atklāj tēla pretrunīgumu šaubu un maldu labirintos, šūpojoties starp vēlamo un neizbēgami postošo, kam ļaujas, vienlaikus ciezdams un neciezdams. Šelegovska tēlojumā nozīmi iegūst gan atriebšanās motīvs Galdaram par iepriekšējoreiz "atņemto" sievu, gan motīvs – Jāņa nespēja iedomāties Aiju atdotu kādam citam. Savukārt viennozīmīgāka šķiet Klāva Kristapa Košina zīmētā lomas līnija. Tā ir pakāpeniska savu maldu atklāsme, kas zināmā mērā sasaucas ar aktiera tēlu autobiogrāfiskajā stāstā "Konklāvs". Toreiz varonis sastapās ar narkotiku atkarību. Šoreiz atkarība ir Aija.

Lauras Siliņas Aija saskata Jānī glābjošu izdzīvošanas iespēju, viņai nepiemīt "jaunsudrabiņiskā" kairinošā un kaitinošā noslēpumainība, šī sieviete cīnās ar visiem līdzekļiem, cīnās ar spēku un tiešumu, un viņas loģikai ir praktiski apsvērumi: "Tu aiziesi, kā nācis. Bet kur es palikšu, pamesta sieva? Vai es drīkstēšu vairs precēties?"

Posts līdz grīdai

Izrādes estētikā uzsvērta materiālā nabadzība, ne tikai pieticība, bet posts, kas valda scenogrāfa Valtera Kristberga iekārtotajā telpā bez mēbelēm, kur par galdu un solu kalpo virvēs iekārti dēļi. Pa lauku mājai raksturīgajiem mazajiem logiem ieplūst sānu gaisma, ar ko māksliniece Lienīte Slišāne akcentē puskrēslu, tumšas ēnas, audumu krokas, panākot putekļainu smacīgu iespaidu. It kā telpa piepildīta ar nefunkcionējošiem priekšmetiem, tomēr tajā nekā jēdzīga nav. Gan gaismās, gan tērpos dominē siltie brūnganie toņi ar atsevišķās ainās akcentētiem sarkanu lampiņu un lukturīšu stariem. Par krāsu kolorītu rūpējas arī kostīmu māksliniece Madara Botmane, konceptuāli pasvītrojot faktūras savalkātajās lauku dzīves drānās. Spalvains puskažoks, veltenis, lina audums, koka tupeles, dažas lentītes. Un kontrastā četri koši sarkani lakatiņi, kas Ziemassvētku ainā uz brīdi rotā meitenīgi sievišķīgas galvas. Kopā ar aktieriem organiski līdzdarbojas mazās meitenes Amanda Livdāne (Rūta), Elza Kristberga (Zenta), Amēlija Lukašēviča (Māra).

MĀRCIS BALTSKARS/PUBLICITĀTES FOTO

Klāvs Kristaps Košins Jāņa lomā, meitenes (no kreisās): Elza Kristberga (Zenta), Amanda Livdāne (Rūta), Amēlija Lukašēviča (Māra).

Duālais stāsts

Par spīti sižeta traģiskajam iznākumam, stāstnieka-dramaturga balsī tēma skan tomēr salīdzinoši viegli. Varbūt tāpēc, ka dramatizējuma žanrs – "melu drāma" – virza paralēli tagadnes un pagātnes ainas un aktieri spēlē lomas un reizē atsvešināti komentē tās. Īpaša nozīme Romāna Bargā atveidotajam kaimiņu Jurim, ko aktieris spēlē atsvešinātāk un kas kļūst par rezonatoru divu laulāto – Baložu pāra – attiecību peripetijās, kur abiem jātiek galā ar sevi, otru, kompromisu un situāciju, kur netrūkst ne pārmetumu, ne daudzu psiholoģisku par un pret.

Pateicoties aktieru enerģētikai, atdevīgumam, niansētā, pretrunīgā iekšējā darbība un saspēle raisa maģisku iedarbību, ar ko šis klasikas interpretējums modelē vispārcilvēcisko ar šodienas skatienu. Pētniecisku analītisko pieeju paspilgtina muzikālā noformējumā dominējošais nošu motīvs, kas refrēnā skan atkārtoti un ko tikai divreiz papildina klavierspēles improvizācijas, ienesot harmoniskas intonācijas. Izrāde kļūst par iekšējo pārdomu balsi gluži kā tas nezināmais līdzi gājējs, kurš Jānim *piesitas* ceļā uz Zaldātu kalniem. Ceļā pie Aijas, pie kuras nevar neiet. KZ

Laura Siliņa Aijas lomā kopā ar meitenēm – (no kreisās) Elzu Kristbergu (Zentu), Amandu Livdāni (Rūtu), Amēliju Lukašēviču (Māru).

Jāņa lomā Igors Šelegovskis.

UZZIŅA

"ATBALSS AIJA", IESTUDĒJUMS LATVIJAS NACIONĀLĀ TEĀTRA JAUNAJĀ ZĀLĒ

Režisors, dramatizējuma un muzikālā noformējuma autors: Regnārs Vaivars, scenogrāfs Valters Kristbergs, kostīmu māksliniece Madara Botmane, gaismu māksliniece Lienīte Slišāne, skaņu dizains: Reinis Indāns.

Lomās: Igors Šelegovskis vai Klāvs Kristaps Košins, Laura Siliņa, Romāns Bargais, Amanda Livdāne, Elza Kristberga, Amēlija Lukašēviča.

Nākamā izrāde: 9. maijā.

VIEDOKĻI

Ieva: "Patika, izrāde veidota veiksmīgi. Bija prieks par piemērotām, arī asprātīgām dekorācijām un rekvizītiem. Protams, par aktieriem. Īpašs prieks redzēt Igoru (Šelegovski) Jāņa lomā, (jo viņam) nepelnīti maz lomu uz Nacionālā teātra skatuves. Jā, tiešām nesabojāta klasika, par ko arī liels prieks."

Lelde: "Visu izrādes gaitu nepamet jautājums par "atbalss" nozīmi tās nosaukumā. Izrādē izmantotie skaņu efekti par atbalsi liek domāt pēc principa "kā sauc, tā atskan", bet redzētais un Jāņa runātais tomēr liek vairāk meklēt citu vārdu, sinonīmu."

teatris.lv.